

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij povijesti i hrvatskog jezika i književnosti

Anja Huić

Odjeci Vijetnamskog rata u američkoj javnosti

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Slađana Josipović Batorek

Osijek, 2019.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij povijesti i hrvatskog jezika i književnosti

Anja Huić

Odjeci Vijetnamskog rata u američkoj javnosti

Završni rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, znanstveno polje povijesti,
znanstvena grana hrvatska i svjetska moderna i suvremena povijest

Mentor: doc. dr. sc. Slađana Josipović Batorek

Osijek, 2019.

Prilog: Izjava o akademskoj čestitosti i o suglasnosti za javno objavljivanje

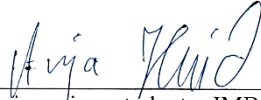
Obveza je studenta da donju Izjavu vlastoručno potpiše i umetne kao treću stranicu završnog odnosno diplomskog rada.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, datum 17. rujna, 2019.

ime i prezime studenta, JMBAG
0122223380

SAŽETAK

Vijetnamski rat, poznat i kao Drugi Indokineski rat, bio je rat tijekom Hladnog rata koji je obilježio drugu polovicu 20-og stoljeća. Rat se odvijao u Laosu, Kambodži i Vijetnamu te se vodio između Južnog i Sjevernog Vijetnama. Južni je dio bio podržan od strane SAD-a, a sjeverni od SSSR-a, Kine i drugih komunističkih saveznika. Dakle, riječ je o borbi i sukobu dvaju interesa na određenom području. SAD odlučile su maksimalnim vojnim naporom suzbiti nacionalistički pokret u malenoj zemlji, stoga su svoju modernu tehnologiju usmjerili protiv resursa i ljudi u Vijetnamu. Cilj Sjedinjenih Američkih Država bio je spriječiti komunističku ekspanziju koja je bila aktivna u Sjevernom Vijetnamu. Napori koje su vršili uzimali su veliki broj žrtava koji se iz godine u godinu povećavao. Uz broj poginulih, broj ranjenih izazivao je nemir i nezadovoljstvo među stanovništvom. Bombardiranja Sjevernog Vijetnama, masovni pokolji i ostale katastrofe digle su javnost na noge. Do travnja 1968. godine, prosvjedi i demonstracije postali su svakodnevna pojava. Studenti se nisu protivili ratu samo zbog toga što nije bio u sferi njihovih ideala i načela, već zato što je izravno utjecao na njihove živote. Posljedica toga jest odbijanje vojne službe. Također, šezdesete su bile i razdoblje velike i jake poveznice između glazbe i antiratnih prosvjeda. Glazba je obuhvatila mnoge aktualne političke i društvene probleme s kojima su se često susretali.

Ključne riječi: Vijetnam, rat, antiratni prosvjedi, mediji, studentske organizacije, otpor, nezadovoljstvo građana

SADRŽAJ

1. UVOD.....	6
2. VIJETNAMSKI RAT.....	7
2.1. Pozadina Vijetnamskog rata.....	7
2.2. Politika SAD-a u prijeratnom razdoblju.....	9
2.3. Američka vojska u Vijetnamu.....	10
3. AMERIČKI MEDIJI.....	11
3.1. <i>Pentagonski dokumenti</i>	13
4. ANTIRATNI PROSVJEDI.....	13
4.1. „Jastrebovi“ i „Golubovi“.....	15
4.2. Studentski prosvjedi.....	16
5. ANTIRATNO RASPOLOŽENJE MEĐU AMERIČKIM VOJNICIMA.....	18
6. UTJECAJ RATA NA POKRET ZA GRAĐANSKA PRAVA U SAD-u.....	19
7. HIPPIE POKRET.....	20
7.1. Tko su Hipiji?.....	20
7.2. Hipiji i 1960-e.....	21
8. ODJEK VIJETNAMSKOG RATA U GLAZBI.....	22
9. UTJECAJ AMERIČKE JAVNOSTI NA POLITIČKU SITUACIJU U SAD-u.....	24
10. ZAKLJUČAK.....	27
11. LITERATURA.....	28

1. UVOD

Rad donosi povijesni kontekst i pregled događanja u Sjedinjenim Američkim Državama šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Tema, Odjek Vijetnamskog rata u SAD-u, predstavlja oštre i burne reakcije američke javnosti i stanovništva uzrokovane djelovanjem američke vojske u Vijetnamu. Najčešća reakcija na rat bili su prosvjedi, najčešće studentski. Prosvjedi su izazvani medijima koji su američkoj javnosti pokazali strahote rata i istinu. U početku je stanovništvo bilo podijeljeno na dvije struje, no s godinama je sve više ljudi bilo protiv rata. U radu se pruža nekoliko objava američkih medija koji će pobliže pružiti sliku nezadovoljstva američkih građana. Kako bi se razumjele reakcije stanovništva, u radu se pružio i kratak pregled rata te djelovanje američke vojske u Vijetnamu. Vijetnamski rat jedan je od najkrvavijih ratova u povijesti koji je uzburkao američko stanovništvo, a navedeno će se prikazati u ovom radu.

2. VIJETNAMSKI RAT

Vijetnamski rat bio je veliki sukob u Jugoistočnoj Aziji. Rat je počeo kao građanski rat, a povod je bio biranje vijetnamske vlade. Razvio se u veliki internacionalni sukob, uključujući Sjedinjene Američke Države. Sjever Vijetnama bio je izrazito komunistički nastrojen. Komunisti na sjeveru i južnovijetnamska Fronta nacionalnog oslobođenja borili su se kako bi osvojili Južni Vijetnam. Rat je smatran drugom fazom borbe u Vijetnamu. Prvom fazom smatra se pružanje otpora francuskoj hegemoniji nad Vijetnamom 1946. godine. U to vrijeme bio je dijelom kolonije Francuske Indokine, a 1954. godine Vijetnam je suzbio francuske snage te je iste godine podijeljen na Sjeverni i Južni dio. Komunisti su taj rat nazivali ratom nacionalnog oslobođenja, a smatrali su ga produženim sukobom s Francuskom koja je pokušavala vladati Vijetnamom. Sjeverni Vijetnam nastojao je prekinuti suradnju SAD-a sa Južnim Vijetnamom što bi značilo ujedinjenje sjevernog i južnog Vijetnama. Kina i SSSR, u to vrijeme dvije najjače komunističke države, omogućavali su vijetnamskim komunistima ratne materijale, ali ne i vojsku. SAD pomagale su jugu vođene strahom da će, padom samo jedne azijske države, pod komunistički utjecaj pasti i ostale države kao „domino efekt“.¹

Vijetnamski rat imao je nekoliko perioda. Prvi, u trajanju od 1957. do 1965., odvijao se između južnovijetnamske vojske i južnovijetnamskih komunista, poznatijih pod imenom Viet Cong. Drugi, u trajanju od 1965. do 1969. odvijao se između komunističkog sjevera i SAD-a. Južnom Vijetnamu pomagale su države poput Australije, Filipina, Južne Koreje, Novog Zelanda i Tajlanda. 1969. SAD povlači svoje snage, a u siječnju 1973. došlo je do primirja. Američke snage napustile su Vijetnam dva mjeseca nakon toga.²

2.1. Pozadina Vijetnamskog rata

Vijetnamci su još 1919. godine, prilikom potpisivanja Versajskog ugovora molili američkog predsjednika Woodrowa Wilsona za pomoć pri proglašenju neovisnosti, no bili su odbijeni. Japanci su tijekom Drugog svjetskog rata vršili invaziju na Vijetnam te je ona ujedno i navela Ho Chi Minha na razmišljanje da jedino apelom za nezavisnost i nacionalnost privlači dovoljan broj sunarodnjaka u borbi protiv Japanaca i Francuza. 1941. godine osnovao je Vietminh, Ligu za neovisnost Vijetnama. Amerikanci su vojno pomagali u borbi protiv Japanaca. Francuzi su, nakon Drugog svjetskog rata, odbili priznati novonastalo državno uređenje u Vijetnamu. Cilj im je bio obnoviti svoju koloniju i vlast. Pregovori su prošli neuspješno te je, nakon toga,

¹ *The World Book Encyclopedia*, Scott Fetzer Company, 2015., str. 385

² *The World Book Encyclopedia*: str. 385

slijedio Prvi indokineski rat u trajanju od punih devet godina.³ Sjedinjene Američke Države Francuzima su počele slati veliku količinu vojne pomoći. Do 1954. godine poslale su sveukupno oko 300 000 ručnog vatrenog oružja i strojnica. Osim vojne pomoći, poslala je Francuzima i milijardu dolara financijske pomoći. Dakle, SAD je financirao 80% francuskih ratnih napora.⁴ Amerikanci su, uz Britance, bili saveznici Francuzima u ratu. SAD su pomogle Vijetnamu koji je zaratio s Japanom, a bile su vođene jednim strahom- jačanje komunizma na Dalekom Istoku.⁵

Vijetnam, Laos i Kambodža sačinjavale su francusku koloniju Indokinu. Japan je, tijekom Drugog svjetskog rata, okupirao Indokinu. Francuska je pokušala ponovno doći na vlast nakon poraza Japana 1945., no Ho Chi Minh, vijetnamski komunist, organizirao je pobunu u Sjevernom Vijetnamu i proglasio njegovu nezavisnost. Francuska se borila protiv Lige za neovisnost Vijetnama, poznatije pod nazivom Viet Minh, no biva pobijedena 1954. Ho Chi Minh uspostavio je komunističku vladu u Sjevernom Vijetnamu, a Ngo Dinh Diem, antikomunist, postao je predsjednikom Južnog Vijetnama. Njegova je vlada odbila sudjelovati u svenarodnim izborima koji su predloženi na mirovnom sporazumu u Ženevi.⁶

Diem nije bio popularan vladar, stoga su se članovi Vietminha na jugu pobunili. Bili su poznati i pod imenom Vietcong što znači vijetnamski komunisti te su zbog toga imali potporu Sjevernog Vijetnama koji je preko Laosa i Kambodže slao namirnice.⁷

³ *The World Book Encyclopedia*: str. 385

⁴ Zinn, Howard. *Narodna povijest SAD-a*, Ambrozija, Zagreb, 2012. str. 513

⁵ James S. Olson i Randy Roberts. *Where the Domino Fell: America and Vietnam, 1945 to 1995.*, St. Martin's Press, New York, 1996. str. 23-26

⁶ *The World Book Encyclopedia*: 385

⁷ *The World Book Encyclopedia*: 385-386

Slika 1. Podjela Vijetnama 1954. godine⁸

2.2 Politika SAD-a u prijeratnom razdoblju

Od 1964. do 1972. najmoćnija i najbogatija zemlja u povijesti svijeta odlučila je uložiti maksimalan vojni napor u svrhu suzbijanja nacionalističkog pokreta u malenoj zemlji. Kada su Sjedinjene Američke Države odlučile voditi borbu u Vijetnamu, bila je to organizirana i, prije svega, moderna tehnologija protiv organiziranih ljudskih bića.⁹

Nakon završetka Drugog svjetskog rata Amerika je bila glavna sila u izgradnji novoga međunarodnog poretka. Imala je utjecaj u Japanu čime je obnovljen, suočila se s komunizmom u Grčkoj, Koreji, Berlinu i Turskoj te je time postavila temelje za razvoj Europe. Pokrenula je tehničku pomoć zemljama u razvoju te se uključila u prve mirnodopske saveze, a zemlje pod njezinom zaštitom uživale su stabilnost, mirno stanje i prosperitet.¹⁰ U Indokini američka je angažiranost propala te je time nastao jaz između vlastitih nacionalnih iskustava i kopromisa i nejasnoća inherentnih geopolitičkom sustavu, čiji se cilj definira kao suzbijanje komunizma.

⁸ Slika je preuzeta s: https://en.wikipedia.org/wiki/1954_Geneva_Conference

⁹ Zinn, *Narodna povijest SAD-a*: str. 511

¹⁰ Babić, Slavko. *Vijetnamski rat*. Diplomski rad. Osijek: Filozofski fakultet, 2011. str. 23

Stanje u Vijetnamu bilo je teško, a američko društvo nije se upuštalo u rasprave o praktičnim nedostacima u vlastitoj politici, već o tomu treba li Amerika odigrati bilo kakvu međunarodnu ulogu.¹¹

Američki predsjednici dvadesetog stoljeća tvrdili su da je jedini cilj Amerike postizanje općeg mira i napretka. 20. siječnja 1949. Truman je u svom govoru istaknuo da se politika SAD-a temelji isključivo na davanju vojne opreme ili financijske pomoći, a ne na traženju privilegija i prevlasti. Nadalje, predsjednik Dwight Eisenhower stava je kako je američka politika neusporediva s politikom bilo koje druge zemlje. Smatrao je kako SAD ima zadatak štititi slobodu države bez obzira na zemljopisni položaj i nacionalne interese. Kennedy je dodatno istaknuo nesebičnost Amerike u pristupu vanjskoj politici. Smatrajući svoju generaciju izravnim sljedbenikom prve demokratske revolucije na svijetu, predsjednik Kennedy zatražio je od administracije zabranu kršenja ljudskih prava kojima je njegova zemlja oduvijek odana.¹² Kennedy je na svojim javnim govorima govorio o komunizmu i slobodi. Na novinskoj konferenciji 14. veljače 1962. godine izjavio je kako je SAD više od desetljeća pomagao narodu Vijetnama i vladi da zadrže svoju neovisnost.¹³

2.3. Američka vojska u Vijetnamu

Sjedinjene Američke Države nisu se htjele neposredno angažirati na u Indokini i htjele su, primarno, spriječiti komunističku ekspanziju i time komunističko preuzimanje vlasti u Vijetnamu. Nakon preuzimanja dužnosti 1961. godine, Kennedy je odlučio da će SAD povećati svoje snage i u ljudstvu i u materijalu, ali bez borbenih akcija.¹⁴ Kako se stanje pogoršavalo, Kennedy je 1961. godine poslao svoja dva savjetnika W.W. Rostowa i Maxwella Taylora da procijene uvjete. Obojica su zaključili da vlada Južnog Vijetnama gubi rat s Vietcongom.¹⁵ No već 1962. godine, na utjecaj generala Maxwella Taylora Kennedy je prihvatio ideju o jačanju američkih snaga pa su iste godine organizirane borbene akcije avionima, a CIA vodila je tajne operacije. Do 1964. godine SAD i južnovijetnamske snage našle su se u opasnosti uzrokovanom jačanjem Vietcong, a kako je jačao, tako su i američke vojne snage i njihova kontrola nad vođenjem rata što je pogoršalo položaj Vietcong. Ubrzo je sukob bio prikriiveni rat između SAD-a i Sjevernog Vijetnama. Namjera Amerikanaca bila je podvrgnuti jug, no na kraju im to

¹¹ Babić, *Vijetnamski rat*: str. 23

¹² Babić, *Vijetnamski rat*: str. 24

¹³ Zinn, *Narodna povijest SAD-a*: str. 517

¹⁴ Calvocoressi, Peter. *Svjetska politika nakon 1945.*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2003., str. 525

¹⁵ Hosch, William L. *The Korean War and the Vietnam War: People, Politics, and Power (America at War)*, Britannica, 2009., str. 110

nije uspjelo. Američke su se snage povećavale kako su godine prolazile. Broj snaga 1964. godine bio je 23 000, 1966. povećao se na 390 000, a početkom 1968. 550 000. Povlačenjem 1969. godine broj američkih vojnika pao je na 36 000. Na vrhuncu ih je bilo 1, 250 000.¹⁶

3. AMERIČKI MEDIJI

Incident u Tonkinškom zaljevu 1964. godine, tijekom kojeg se američki vojni brod sukobio sa snagama Sjevernog Vijetnama te nakon kojeg se donijela Rezolucija o Tonkinškom zaljevu, američkom je predsjedniku dala opravdanje za povećanje američkih vojnih snaga. Nedugo nakon toga američki su zrakoplovi bombardirali Sjeverni Vijetnam bacajući bombe brzinom neusporedivom u povijesti. Vijesti o posljedicama izazvane tim bombardiranjem i broj poginulih došao je i do američke javnosti. Tako je dana 5. lipnja 1965. godine *New York Times* objavio vijest iz Saigona:¹⁷

*Nakon što su se komunisti povukli iz Quangngajja prošli ponedjeljak, američki bombarderi tukli su po brežuljcima prema kojima su se zaputili. Mnogi Vijetnamci- jedna procjena govori o čak 500 ljudi- bili su ubijeni tim udarima. Američke tvrdnje govore o tome da su to vojnici Vietkonga. Međutim tri od četiri pacijenata koji su u vijetnamskim bolnicama poslije toga tražili da ih se liječi od opekline dobivenih napalmom ili želatinastim benzinom, bile su seoske žene.*¹⁸

6. rujna *New York Times* objavljuje još upečatljiviju vijest od prethodne izravno navodeći nezadovoljstvo ratnim strahotama koje se odvijaju u Vijetnamu:

*U pokrajini Bien Hoa južno od Saigona 15. kolovoza američko ratno zrakoplovstvo slučajno je bombardiralo budističku pagodu i katoličku crkvu... bilo je to treći put da je pagoda bila bombardirana tijekom 1965. Hram religiozne sekte Cao Dai na istom području bio je bombardiran dvaput ove godine. U jednom drugom području delte ženi su obje ruke spaljene napalmom, a njezini su očni kapci toliko jako opečeni da ih ne moe zatvoriti. Tek nekolicina Amerikanaca cijeni ono što njihova zemlja uz pomoć zračnih snaga radi Južnom Vijetnamu... u Južnom Vijetnamu nedužni civili umiru svaki dan.*¹⁹

¹⁶ Calvocoressi, *Svjetska politika nakon 1945.*: str. 525-526

¹⁷ Zinn, *Narodna povijest SAD-a*: str. 519

¹⁸ Preuzeto iz Zinn, Howard, *Narodna povijest SAD-a*: str. 519

¹⁹ Preuzeto iz Zinn, Howard, *Narodna povijest SAD-a*: str. 519-520

1966. godine pomoćnik ministra John McNaughton predložio je zračne napade na sela sa svrhom sprječavanja otpora Vijetnamaca. Iste godine CIA predlaže „program bombardiranja većeg intenziteta“. U međuvremenu u Laosu, gdje se okupila desničarska vlada, došlo je do pobune. U toj pobuni bombardirana je Zaravan ćupova, jedan od najljepših predjela na svijetu. O tome tisak nije pisao, već Amerikanac Fred Branfman koji je pritom intervjuirao stanovnike u bijegu od bombardiranja. Početkom 1968. godine okrutnost rata izazvala je savjest mnogih građana Sjedinjenih Američkih Država. Mnogi drugi smatrali su da je najveći problem nemogućnost pobjede i velik broj poginulih. 40 000 američkih vojnika u to je vrijeme već bilo mrtvo, a rat je još uvijek trajao.²⁰

Kada su 1969. godine u javnost izašli podaci o masakru koji su izvršili američki vojnici u selu My Lai, povećalo se protivljenje ratu. Najstariji je ubijeni civil imao 84 godine. Osim što su ubijali ljude, palili su selo i trovali bunare. Taj je pokolj doveo do oštih reakcija u SAD-u. Sam masakr dogodio se 16. ožujka 1968. u selu My Lai. Skupili su stanovnike te su im zapovijedili da uđu u jamu gdje su bili nasmrt strijeljani. William Calley, časnik vojske Sjedinjenih Američkih Država, jedini je od optuženih časnika bio proglašen krivim. Osuđen je na doživotni zatvor, no na Nixonovu zapovijed odslužio je tri godine kućnog pritvora, a na kraju je bio pomilovan. Veći broj Amerikanaca poduprlo je njegovu obranu te su njegova djela nazivali „nužnostima u borbi protiv komunista“. Jedan od strijelaca bio je James Dursy koji je svjedočio na suđenju poručniku Williamu Calleyju te je o tom događaju također izvijestio NY Times. Isto tako o pokolju je pisao novinar Seymour Hersh, novinar antiratne novinske agencije imena *Dispatch News Servis* u Jugoistočnoj Aziji. U svojoj knjizi *My Lai* navodi kako je u masovnim grobnicama pobijeno i zakopano do 500 ljudi – žena, djece i staraca. Dvije francuske publikacije objavile su tu priču 1968., no američki tisak na to nije obraćao pozornost. Vojska je pokušala zataškati krvoproliće u My Laiu, no postojale su fotografije vojnog fotografa Rona Haerberlea i pismo vojnika Rona Ridenhoura.²¹

²⁰ Zinn, *Narodna povijest SAD-a*: str. 524-526

²¹ Zinn, *Narodna povijest SAD-a*: str. 521-522

3.1. *Pentagonski dokumenti*

Kako je nepopularnost rata rasla, istaknuo se Daniel Ellsberg, ekonomist školovan na Harvardu i bivši pomorski časnik. Zaposlila ga je korporacija *Research and Development* (RAND) koja je radila tajna istraživanja za američku vladu. Ministarstvo obrane i Ellsberg surađivali su prilikom pisanja povijesti rata u Vijetnamu, no, uz pomoć prijatelja Anthonyja Russoa, bivšeg zaposlenika korporacije RAND, učinio je taj dokument javnim. Upoznali su se u Saigону gdje su, pogođeni različitim iskustvima, postali ogorčeni strahotama koje je američka vojska radila vijetnamskom narodu. Nadalje, najčešće noću i u kasnim satima umnožavali su taj dokument od 7 000 stranica. Ellsberg je te kopije prosljedio raznim kongresmenima.²² Godine 1971. dao je dokumente i *New York Timesu* koji je u lipnju iste godine objavljivao određene dijelove, a to je bilo poznato pod nazivom *Pentagonski dokumenti*, koji su izazvali uzbuđenje u javnosti. U dokumentu su bile dostupne informacije o ratu, a javnosti su bile dostupne istina i laži o ratu. Mnogi su Amerikanci nakon toga bili uvjereni kako rat treba privesti kraju.²³ Administracija predsjednika Nixona nagovarala je Vrhovni sud da zaustave objavljivanje, no sud je rekao kako je to nemoguće jer riječ je o slobodi tiska. Prekršivši zakon o špijunaži, dijeljenjem povjerljivih dokumenata, Ellsberg i Russo bili su optuženi te im je prijetila duga zatvorska kazna. Međutim, sudac je zaustavio suđenje dok je porota raspravljala zbog izbijanja slučaja Watergate kao i nepoštenih postupaka optužbe. Ellsberg se odvažio prekršiti zakon te je svojim postupkom prekinuo uobičajenu taktiku neistomišljenika unutar vlade, očekujući promjene u politici.²⁴

4. ANTIRATNI PROSVJEDI

Vijetnamski rat nazivao se i prvim „Televizijskim ratom“. Televizijom se prenijela svijest o hororu koji se tamo odvija. Na taj su način ljudi prvi put u povijest mogli promatrati ratne prizore iz vlastitih domova, prizore grozota i strahota ovog mnogima tada besmislenog rata. Vijesti su također utjecale na buđenje svijesti o ratu u američkih građana. Mnogi su novinari i reporteri, koji su radili u Vijetnamu, na početku podržavali tijek rata te su izvještavali o vojnoj situaciji, no nisu objasnili borbu Vijetnama protiv okupatora. Kako se stanje pogoršavalo, vlada je javnosti širila vijesti kako je situacija pod kontrolom. Protiv rata su se pobunili i utjecajni novinari, kao što je televizijski voditelj CBS-a Walter Cronkite koji je kritizirao rat i pozvao na mirovne pregovore. 1968. godine izvijestio je o ratu u Vijetnamu uspoređujući gubitke i

²² Zinn, *Narodna povijest SAD-a*: str. 531

²³ Murray, Stuart. *Eyewitness Vietnam War*, DK Publishing, 2005. str. 39

²⁴ Zinn, *Narodna povijest SAD-a*: str. 531

posljedice rata s Drugim svjetskim ratom. Osim toga, uputio je kritiku američkoj vojnoj politici. U međuvremenu, tisak Južnog Vijetnama pokušao je utjecati na mišljenje ljudi u svijetu kako bi ih potaknuli da se suprotstave ratu.²⁵

Američko gospodarstvo sve je više bilo iscrpljeno ratom. Građani su sve manje shvaćali rat, bili su dužni plaćati poreze te su svaki dan, putem medija, slušali o strahotama rata u kojemu se iz tjedna u tjedan povećavao broj žrtava. I na početku rata dogodila su se dva incidenta. Norman Morrison, tridesetogodišnji pacifist, namočio se kerozinom i zapalio ispred zgrade Pentagona u Washingtonu 1965. te je tim činom poslao jasnu poruku kako odustaje od života u znak protivljenja ratu. Iste godine usmrtila se i Alice Herz, osamdesetogodišnja žena iz Detroita, kako bi izrazila svoje nezadovoljstvo ratnim užasima u Indokini. U ljeto 1965. godine prosvjed se odvijao u Washingtonu, a brojao je stotine ljudi. Ipak, 1970. godine stotine tisuća ljudi privukli su mirovni skupovi u Washingtonu. Sljedeće je godine došlo oko dvadeset tisuća ljudi kako bi izrazili svoju građansku neposlušnost i zgražanje nad masovnim ubijanjima u Vijetnamu pokušavajući zaustaviti promet. Na tom se prosvjedu odvijalo najveće uhićenje u američkoj povijesti. Četrnaest tisuća ljudi bilo je uhićeno. U listopadu 1969. godine 100 000 ljudi okupilo se u bostonskom javnom parku kako bi prosvjedovali. Pjesnik Robert Lowell odbio je poziv na svečanost u Bijeloj kući. Pjevačica Eartha Kitt, na svečanom ručku u Bijeloj kući, održala je govor protiv rata što je šokiralo sve prisutne. Tinejdžer, koji je trebao primiti nagradu u Bijeloj kući, došao je, no kritizirao je rat. Nezadovoljstvo su izrazili i tadašnji umjetnici u Hollywoodu tako što su, na Sunset Boulevardu, podigli prosvjedni toranj visok 18 metara. Na dodjeli *National Book Award* u New Yorku, tijekom govora potpredsjednika Humpreya, oko pedeset autora i nakladnika pokazalo je izrazito antiratno raspoloženje. U Londonu, tijekom održavanja zdravice u čast američkog Dana nezavisnosti u američkom veleposlanstvu, dva su Amerikanca upala na otmjeno primanje i održali zdravicu u čast svih mrtvih i umirućih u Vijetnamu. Nadalje, poznat je i slučaj u kojem su dva Amerikanca otela američki brod sa streljivom, kako bi njegov teret skrenula od zrakoplovnih baza u Tajlandu.²⁶

Antiratno raspoloženje bilo je jako i među radnicima. Primjerice, u Dearbornu u Michiganu 41% stanovništva bilo je za povlačenje iz rata, a to su pokazale ankete iz 1967. godine. Okrug San Francisco i okrug Marin, u blizini Kalifornije, 1970. na referendumu su tražili povlačenje iz Vijetnama te su dobili veći broj glasova. Iznenađujući su podaci u rezultatima istraživanja Sveučilišta Michigan. Istraživanja su pokazala da su Amerikanci sa samo osnovnoškolskim

²⁵ Murray, *Eyewitness Vietnam War*: str. 38

²⁶ Zinn, *Narodna povijest SAD-a*: str. 529-531

obrazovanjem više istaknuli želju za povlačenjem američkih snaga iz Vijetnama nego Amerikanci obrazovani na koledžima. U lipnju 1966. 27% ljudi s obrazovanjem na koledžu bilo je za povlačenje iz rata. Od ljudi s osnovnoškolskim obrazovanjem 41% ih je bilo za povlačenje. U rujnu 1970. godine skupine su se izjednačile tako da su obje bile više antiratne: 47% obrazovanih i 61% ljudi s osnovnoškolskim obrazovanjem bilo je za povlačenje. U kolovozu 1965. mišljenje da američka upletenost u rat nije pogrešna podupiralo je 61% stanovništva. Do 1971. mišljenje se promijenilo: 61% stanovnika smatralo je kako je američka upletenost u rat bila pogreška. Ratu su se najviše protivili stanovnici iznad pedeset godina starosti, žene i pripadnici crne rase. Studija iz 1964. godine, kada Vijetnam nije bio važno pitanje u novinama, pokazuje kako je 53% obrazovanih ljudi i 33% ljudi s osnovnoškolskim obrazovanjem bilo voljno poslati vojsku u Vijetnam. Medije su kontrolirali visokoobrazovani ljudi s visokim primanjima. Svojim su izvještajima stvarali lažnu sliku da su pripadnici radničke klase pozitivnog i domoljubnog mišljenja za rat. Lewis Ripitz 1968. godine izjavio je kako je jedini način da se pomogne siromašnom čovjeku izlazak iz rata.²⁷

4.1. „Jastrebovi“ i „Golubovi“

Rat je podijelio stanovništvo SAD-a na dvije grupe. *Jastrebovi* i *Golubovi* termini su kojima su se nazivale te dvije skupine s različitim stajalištima. Nazive su dobili prema biblijskoj priči o Velikom potopu. Golubica koju je Noa pustio kada je kiša stala vratila se s maslinovom grančicom koja je simbol mira. „Ratni jastreb“ termin je koji se upotrijeblijavao za skupinu ljudi koja potiče rat.²⁸

Razvila se debata oko Vijetnamskog rata u kojoj su se navedene dvije skupine oštro suprotstavile. Jastrebovi su smatrali kako se uz dovoljnu upotrebu nasilja ciljevi države mogu ostvariti. Golubovi su bili skupina koja se protivila upotrebi vojnog pritiska u rješavanju sporova. Debate su se vodile i u medijima kao što su NY Times i CBS.²⁹ Naposljetku su se obje strane složile da se agresija na Južni Vijetnam treba izvršiti, a nazivali su je obranom Južnoga Vijetnama. Glavna je razlika u njihovim modelima ograničenih ratova, odnosno kako privesti rat kraju. Jastrebovima je cilj bio isključivo pobjeda, a golubovima privođenje rata kraju

²⁷ Zinn, *Narodna povijest SAD-a*: str. 535-536

²⁸ Encyclopedia, *Doves And Hawks*, <https://www.encyclopedia.com/history/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/doves-and-hawks> (zadnji posjet 30.6.2019.)

²⁹ Chomsky, Noah. *Mediji, propaganda i sistem*, Zagreb, 2002. str. 35

kako bi se i nasilje okončalo. Glavni cilj skupine Golubova bilo je izbjegavanje rata dok su se Jastrebovi posvetili iskorištavanju rata za postizanje željenih ciljeva.³⁰

Slika 2. Golubovi protiv Jastrebova³¹

4.2. Studentski prosvjedi

Snažna uključenost u prve prosvjede protiv rata pripisuje se upravo studentima. Važno je spomenuti Travanjski prosvjed vođen organizacijom *Students for a Democratic Society* (SDS) u Washingtonu 1965. godine. Mnogi ljudi, uključujući pripadnike starog pacifističkog pokreta, bili su nezadovoljni jer su pripadnici SDS neuspješno kritizirali komuniste. Osim toga, bilo je neslaganja u pogledu taktike i jezika. Prosvjed je privukao velik broj ljudi, čak 20 000, te je zapamćen je kao najveći antiratni prosvjed. Do 1967. godine SDS i antiratni pokret riješili su nesuglasice oko Hladnog rata, stoga im je uslijedila iznimno uspješna godina.³² Američki čelnici nastojali su prekinuti svaku vezu i podršku koju je Vietcong imao. To je značilo uništavanje hrane, zaliha i tjeranje seljaka koji su pomagali Vietcongu. Vojska je uništavala velika područja džungle i usjeva defolijacijom- uništavanjem lišća kemijskim otrovima. Taj je postupak izložio drvećem prekrivene gerilske baze i put za opskrbu savezničkim zrakoplovima. U takav postupak spadao je *Agent Orange*, herbicid prskan po Južnom Vijetnamu. Uz navedeni herbicid, korištene su i bombe koje sadrže napalm te su zajedničkim snagama pretvorili lijep i

³⁰ Milstein, Jeffrey S. *Dynamics of the Vietnam War*, Ohio State University Press, Columbus, 1974., str. 4

³¹ Slika je preuzeta s: <https://apushvietnam.weebly.com/hawks-vs-doves.html>

³² Kurlansky, Mark. *1968: The Year That Rocked the World*, Random House Trade Paperbacks, 2007. str.12

bogati vijetnamski pejzaž u pustoš.³³ Studenti su 1967. prosvjedovali protiv korporacije *Dow Chemical* koja je proizvodila napalm u svrhu korištenja u ratu. Napalm se koristio protiv vojnika, civila i krajolika u Vijetnamu. Smjesa je prvi puta korištena za potrebe Drugog svjetskog rata od strane američke vojske te je ujedno i primjer suradnje vojske i obrazovnih ustanova za razvoj oružja. Zgušnjivač pretvara plamen u želatinoznu tvar koja se može koherentno isporučiti u mlazu koji se može prenijeti na znatne udaljenosti. Dok gori od velike vrućine, drži se mete bila ona biljna ili ljudska te ostavlja za sobom katastrofalne posljedice. Prema podacima Nacionalne udruge studenata (NSA), od sedamdeset i jednog prosvjeda održanog na šezdeset i dva sveučilišta, dvadeset i sedam je bilo protiv korporacije *Dow Chemical*. Od ukupnog broja jedan se žalio na kvalitetu školovanja, a ostali su izrazili svoje nezadovoljstvo ratom u Vijetnamu.³⁴

Kada je 1969. godine Henry Kissinger na svečanoj dodjeli diploma na Sveučilištu Brown ustao da bi se obratio studentima, dvije trećine okrenulo mu je leđa. 1970. godina vrhunac je prosvjeda. U proljeće iste godine predsjednik Nixon zapovijedio je invaziju na Kambodžu. 4. svibnja na Kent State Universityju okupili su se studenti u znak protesta protiv rata. Pripadnici Nacionalne garde reagirali su tako da su pucali u njih te su tim potezom oduzeli život četvorici studenata. Četiri stotine koledža i sveučilišta počelo je prosvjedovati. Rezultati istraživanja korporacije za urbana istraživanja za 1969. godinu pokazali su kako je najmanje 215 000 studenata bilo uključeno u sveučilišnim prosvjedima. Oko 950 studenata bilo je privremeno isključeno ili izbačeno sa studija, a 3652 studenata bila su uhićena. U drugoj polovici šezdesetih godina bilo je pet stotina ilegalnih novina koje su bile dostupne i mladeži u srednjim školama. Studenti su prosvjedovali i protiv ROTC-a (Program obuke za pričuvne časnike). Posljedica prosvjeda bilo je ukidanje tih programa na oko 40 sveučilišta i koledža. Godine 1966. oko 191 000 studenata prijavilo se u ROTC, no već do 1973. brojka se drastično smanjila na 72. 459 što je predstavljalo problem jer o ROTC-u je ovisilo popunjavanje pola časnika u Vijetnamu. Tako do rujna iste godine program nije mogao ispuniti svoju kvotu.³⁵

³³ Murray, *Eyewitness Vietnam War*: str. 24

³⁴ Kurlansky, *1968: The Year That Rocked the World*: str. 12

³⁵ Zinn, *Narodna povijest SAD-a*: str. 534-535

5. ANTIRATNO RASPOLOŽENJE MEĐU AMERIČKIM VOJNICIMA

Neovisna prosudba najbolje se očituje u antiratnom raspoloženju među američkim vojnicima (novacima i dobrovoljcima) koji su najčešće dolazili iz financijski slabijih obitelji. Američka povijest pamti slučajeve vojničkih nezadovoljstava ratom, a to su, primjerice, pobune u Revolucionarnom ratu, odbijanje novačenja usred neprijateljskih djelovanja u Meksičkom ratu i dezerterstvo, no isto tako i savjest, u Prvom i Drugom svjetskom ratu. Vijetnam je izazvao antiratno raspoloženje u vojnika kakvo se do tada nije vidjelo. Prosvjedi su počeli već u lipnju 1965. godine kada je pitomac West Pointa u Vijetnamu, Richard Steinke, odbio ukrcavanje u zrakoplov koji je prevozio do jednog vijetnamskog sela. Izjavio je kako Vijetnamski rat nije vrijedan ni jednog života što je dovelo do njegova izbacivanja iz vojske i izlaska pred vojni sud. Sljedeće godine ukrcaj za putovanje u Vijetnam odbila su tri pozornika koji su rat osudili kao nemoralan i nepravedan pothvat što ih je dovelo pred vojni sud. Nadalje, Howard Levy, satnik, 1967. godine pružio je otpor tako što je odbio predavati odred za posebne namjene u vojsci, Zelenim beretkama. Optužio ih je za ubojstva žena, djece i seljaka te je izveden pred vojni sud i osuđen na zatvorsku kaznu s optužbom da je pokušao unovačene vojnike potaknuti na nezadovoljstvo. Bilo je više individualaca koji su nastojali pružiti otpor. Primjerice, crni vojnik odbio se ukrcati na zrakoplov za Vijetnam. Nadalje, poručnica Susan Schnall sudjelovala je u mirovnim demonstracijama i bacala letke antiratne tematike iz zrakoplova na mornaricu. U Norfolku, Virginia, mornar je izjavio kako je rat nemoralan te je odbio podučavati ratne pilote. 1968. pažnju je pokušao privući jedan vojni poručnik koji je kružio oko Bijele kuće s natpisom „120 000 američkih žrtava- zašto?“ Nastavljanjem rata, povećala su se dezerterstva. Velik broj ljudi odlazio je u Zapadnu Europu- Švedsku, Francusku, Nizozemsku, no većina dezertera, oko 100 000, otišla je u Kanadu. Svoje su nezadovoljstvo vojnici prenijeli i na bojišnicu. Na Dan moratorija, u listopadu 1969. godine, bile su velike demonstracije pa su tako neki vojnici u Vijetnamu nosili crne poveze na rukavima. Veterani koji su se borili u Vijetnamu osnovali su skupinu Vijetnamski veterani protiv rata. Stotinu ih je otišlo u Detroit u prosincu 1970. godine gdje su javno svjedočili o zločinima na kojima su bili prisutni ili su sudjelovali. Istraga se nazvala *Zimski vojnik*. Nadalje, više od tisuću njih demonstriralo je u travnju 1971. godine u Washingtonu gdje su bacali odličja koja su dobili u Vijetnamu.³⁶ Mladi ljudi pružali su otpor tako što su odbijali prijavu za vojnu obvezu, a o tome svjedoči i krilatica iz 1964. godine „Mi nećemo ići“. Oni koji su bili prijavljeni u vojsku spaljivali su svoje vojne knjižice u znak borbe protiv rata. Muškarci koji su odbijali biti unovačeni trpili su sudske progone počevši od 1965.

³⁶ Zinn, *Narodna povijest SAD-a*: str. 536-539

godine, kada je broj bio na 380 prosvjednika. Broj se iz godine u godinu penjao i tako je do 1968. zabilježeno 3305 ljudi. Na kraju 1969. godine bilo je 33 960 sudskih progona u zemlji.³⁷

6. UTJECAJ RATA NA POKRET ZA GRAĐANSKA PRAVA U SAD-U

Neki od prvih znakova protivljenja rata u Vijetnamu proizašli su iz pokreta za građanska prava.³⁸ Početkom 1967. godine diljem SAD-a organizirane su masovne antiratne demonstracije vođene studentskim organizacijama ili neovisnim aktivističkim skupinama. U međuvremenu, povećala se borbenost afroameričkog pokreta te se smatralo kako zemlji prijeti kaos. Većina prosvjednika rat u Vijetnamu i rasno ugnjetavanje u SAD-u smatrala je jednakim problemom.³⁹ Primjer toga govor je o incidentu u Tonkinškom zaljevu Lyndona Johnsona početkom kolovoza 1964. kada je najavio bombardiranje Sjevernog Vijetnama. Crni i bijeli aktivisti okupili su se u Missisipiju povodom pogreba pripadnika aktivista za građanska prava koji su ubijeni toga ljeta. Jedan od aktivista tada je usporedio Johnsonovo korištenje sile u Aziji s rasnim ugnjetavanjem crnaca u Missisipiju. Već sljedeće godine pojavili su se letci sa sljedećim natpisima:

*Nijedan crnac iz Missisipija ne bi se trebao boriti u Vijetnamu za slobodu Bijele kuće, sve dok crni ljudi ne budu slobodni u Missisipiju.*⁴⁰

*Nitko nema pravo tražiti od nas da riskiramo svoje živote i ubijamo druge obojene ljude u Santo Domingu i u Vijetnamu, kako bi bijeli Amerikanci postali bogatiji.*⁴¹

1960.-ih godina Martin Luther King, baveći se politikom SAD-a, bio je na čelu velike antiratne kampanje, no, osim toga, bavio se i ekonomskim pitanjima SAD-a te je, predvođenjem raznih prosvjeda, zahtijevao promjene. Za smrt milijun Vijetnamaca krivio je američku vladu. Tijekom vođenja svoje opozicijske politike izgubio je podršku velikog broja visokopozicioniranih bijelaca. Nakon što je ubijen, proširili su se neredi diljem SAD-a, a vođe pokreta pozivali su na očuvanje njegove ideje, načina borbe i nenasilje. Njegova se borba pamti

³⁷ Zinn, *Narodna povijest SAD-a*: str. 528-529

³⁸ Zinn, *Narodna povijest SAD-a*: 527

³⁹ Westead, Odd Arne. *The Cold War: A World History*, Basic Books; 1 edition, 2017. str. 122

⁴⁰ Preuzeto iz Zinn, Howard, *Narodna povijest SAD-a*: str. 527

⁴¹ Preuzeto iz Zinn, Howard, *Narodna povijest SAD-a*: str. 528

i ostavila je dubok trag u američkoj povijesti.⁴² 1967. godine tijekom svog govora izjavio je sljedeće:

*Došlo je vrijeme povezivanja nas i Vijetnama, šaljemo od našeg društva osakaćene afroameričke mladiće osam tisuća kilometara daleko da se bore za slobodu u Jugoistočnoj Aziji, za slobodu koju nemaju ni u jugozapadnoj Georgiji i istočnom Harlemu.*⁴³

7. HIPPIE POKRET

7.1 Tko su Hipiji?

Hippie (hippy) pokret je koji je djelovao tijekom 1960-ih i 1970-ih godina. Pokret koji je odbacivao običaje američkog života nastao je na kampusima u Sjedinjenim Američkim Državama te se ubrzo proširio i na Kanadu te Veliku Britaniju. Naziv je izveden iz termina „hip“ koji se pripisivao *Beat* generaciji 1950-ih, a pripadnici te generacije bili su Allen Ginsberg i Jack Kerouac, preteče hippie pokreta. Pokret je nastao kao reakcija na američku uključenost u Vijetnamski rat, no iako su se protivili, članovi pokreta nisu se izravno bavili politikom. Pripadnici pokreta smatrali su da je društvo srednje klase obuzeto materijalizmom i represijom, stoga su se udaljili i razvili poseban stil života. Njihov karakterističan izgled obilježen je dugom kosom (i bradom) te ležernim, često nekonvencionalnim, odijevanjem u psihodeličnim bojama. Nosile su se sandale i perle, a žene su ponajviše nosile duge lepršave haljine. Obično su se zalagali za zajednički život te su često prakticirali vegetarijansku dijetu i holističku medicinu. Često su odustajali od povezivanja s društvom, redovitih poslova i karijera, no neki su razvijali mala poduzeća. Popularna i danas vrlo poznata fraza „Ljubav, a ne rat“ koristila se u svrhu zagovaranja nenasilja i širenja ljubavi.⁴⁴

Postojale su dvije razine hippie kulture, a to su bili vođe i sljedbenici. Hippie kultura fenomen je nastao povezivanjem filozofa, glazbenika, aktivista, pisaca, političara i velikog broja ljudi u Americi i diljem svijeta. Nikada nije postojao standardni pripadnik grupe čija će uvjerenja i ponašanje predstavljati protukulturu. Hipiji su bili grupa od nekoliko tisuća individualaca koji su sudjelovali u mnoštvu aktivnosti.⁴⁵

⁴² Amanović, Bojan. *Martin Luther King i borba za građanska prava Afroamerikanaca*, *Essehist* : časopis studenata povijesti i drugih društveno-humanističkih znanosti, Vol. 3 No. 3, 2011., <https://hrcak.srce.hr/184617>, str. 104

⁴³ Martin Luther King. *Beyond Vietnam: A Time to Break Silence*, Riverside Church, New York City, 1967. str. 2

⁴⁴ Encyclopedia Britannica, *Hippie Subculture*, <https://www.britannica.com/topic/hippie> (zadnja posjeta 21. 7. 2019.)

⁴⁵ Issit, Micah L. *Hippies: A Guide to an American Subculture*, Greenwood Press, 2009. str. 14

7.2. Hipiji i 1960-e

Političko okruženje 1960-ih inspiriralo je mnogu američku mladež koja se pridružila hippie pobuni. Amerika je slala tisuće vojnika u Vijetnam, pokret za građanska prava dobivao je na značaju, a antinuklearni pokret postao je odgovorom na tenzije u hladnom ratu. Kulturno se okruženje mijenjalo. Literatura *Beat* generacije dospjela je na sveučilišta gdje je utjecala na novu generaciju studenata, a narodni preporod krajem pedesetih godina stopio se u doo-wop rock s početka šezdesetih. Širenjem pokreta područja Haight-Ashbury u San Franciscu, Greenwich Village u blizini New Yorka te Sunset Strip u Los Angelesu postali su, zbog svog položaja, povijesti i broja stanovnika, središtima kontrakulture šezdesetih.⁴⁶

Hippie kultura nastala je u vrijeme društvenih sukoba. Situacija u Vijetnamu potaknula je hipije na društvene akcije. Međutim, politički aktivizam nije bio od velike važnosti pokreta. Hipiji su suosjećali s političkim uzrocima u navedenom razdoblju, no nikako se nisu povelili za njima. Hipiji su se pojavili u suprotnosti s uobičajenom, konvencionalnom kulturom te su, iz tog razloga, izrazili svoje protivljenje uspostavljanja zakona i rata u Vijetnamu. Često su sudjelovali u prosvjedima, marševima i drugim političkim pokretima, no odbijali su biti politički aktivni.⁴⁷

Slika 3. Antiratni prosvjed⁴⁸

⁴⁶ Issit, *Hippies*: 3

⁴⁷ Issit, *Hippies*: 47

⁴⁸ Slika je preuzeta s: <https://blogs.stockton.edu/hippiemovement/make-love-not-war/>

8. ODJEK VIJETNAMSKOG RATA U GLAZBI

Tijekom Vijetnamskog rata, glazbenici su uglavnom pisali i pjevali o miru. To je bilo vrijeme naglih promjena stilova. Stil glazbe promijenio se u koraku s mijenjanjem svijesti i fizičkog izgleda ljudi. Šezdesete su bile vrijeme jake povezanosti glazbe i antiratnog pokreta. Početkom 1960-ih, prije velike popularnosti antiratnog pokreta, pjevači Joan Baez, Peter Yarrow, Paul Stookey, Mary Travers, Judy Collins, Phil Ochs, Tom Paxton i Pete Seeger proširili su antiratnu poruku kroz svoju glazbu. Pod prve organizirane aktivnosti protiv rata spadali su i koncerti u klubovima i kampusima. Phil Ochs, rođen 1940., nosi titulu najuspješnijeg tekstopisca u periodu od 1964.-1965. Nazivi njegovih pjesama „Talking Vietnam“, „I Ain't Marchin' Anymore“ i „Draft Dodger Rag“ nose antiratnu poruku. Ochs je nastupao na antiratnim okupljanjima diljem zemlje, a 1967. godine organizirao je koncert pod imenom „Rat je gotov“. Koncert je bio od jako velike važnosti na okupljanju.⁴⁹ 1965. godine SDS je organizirao antiratno okupljanje u Washingtonu na kojemu su nastupili Phil Ochs i Joan Baez. Na okupljanje je došlo 25 000 ljudi.⁵⁰ Pete Seeger izvodio je antiratne balade obilazeći zemlju, a nazivi njegovih pjesama su „Waist Deep in the Big Muddy“, „If You Love Your Uncle Sam, Bring ‘Em Home“ (1966), i „Ballad of the Fort Hood Three“, pjesma koja odaje počast pobunjenicima u američkoj vojsci. Na prvom velikom antiratnom skupu u travnju 1965. godine, Judy Collins pjevala je pjesmu Boba Dylana „The Times are A-Changin“ a Joan Baez pjevala je „We Shall Overcome“, himnu pokreta za građanska prava.⁵¹ Baez je sudjelovala u skupu Martina Luthera Kinga 1963. u Alabami, a kasnije te godine i u Washingtonu. Osobito se istaknula na okupljanjima za građanska prava.⁵² Iste godine, Malvina Reynolds napisala je pjesmu „Napalm“ koja je pridonijela već spomenutom anti-napalm pokretu. Neke su pjesme izrazile tugu i jad zbog smrti velikog broja vojnika, a primjer pjesme takve tematike jest „Jimmy's Road“ Willieja Nelsona. Grupa „The Animals“ objavila je pjesmu „We Gotta Get Out of This Place“ koja je postala pjesma američkih vojnika u Vijetnamu. Antiratni prosvjedi potaknuli su ljude na razmišljanje o boljem svijetu u kojem će ljudi živjeti u miru. Tih godina pojavio se mjuzikl „Kosa“ koji je usporedio smrt u Vijetnamu i hipijevsku kulturu mira. Nadalje, omiljen među ljudima također je bio i Bob Dylan čija je glazba oduševila pripadnike pokreta, vjerojatno radi načina na koji je napisao tekstove svojih pjesama. Pisao je pjesme o pokretu za građanska prava i o ratu u Vijetnamu. Dylan se odbio baviti politikom 1965. godine

⁴⁹ United States Foreign Policy: *History and resource guide: Protest Music of the Vietnam War*, <http://peacehistory-usfp.org/protest-music-vietnam-war/> (Zadnja posjeta: 1.8. 2019.)

⁵⁰ Issit, *Hippies*: str. 17

⁵¹ United States Foreign Policy: *History and resource guide: Protest Music of the Vietnam War*

⁵² Issit, *Hippies*: str. 80

zbog antiratnog pokreta koji je sve više dolazio do izražaja. Njegove pjesme, poput „The Times They Are A-changing“, „Blowing in the Wind“ i „Masters of War“ zauzimaju mjesto u povijesti kao pjesme s izraženom porukom mira i ogorčenosti zbog stanja u svijetu koje je osjećalo stanovništvo. Bob Dylan svakako se smatra najvažnijim glasom antiratnog pokreta. Također, jedan od najvažnijih događaja bio je Woodstock 1969. godine. Na tom festivalu nastupili su svi poznati glazbenici koji su poslali poruku mira cijelom svijetu. ⁵³

Slika 4. Antiratni koncert⁵⁴

⁵³ United States Foreign Policy: *History and resource guide: Protest Music of the Vietnam War*

⁵⁴ Slika je preuzeta s: <http://peacehistory-usfp.org/protest-music-vietnam-war/>

9. UTJECAJ AMERIČKE JAVNOSTI NA POLITIČKU SITUACIJU U SAD-U

Rat je postao okrutan te je probudio savjest mnogih Amerikanaca. Predsjednik Lyndon Johnson, želeći održati sklad zemlje u unutarnjim pitanjima, ujedno vođen i zabrinutošću da će se Kina umiješati u sukob, odlučio se na rješenja koja nisu pridonosila planiranim ciljevima. Politika je nastojala pomiriti izbjegavanje globalnog sukoba i planirani poraz komunističke urote. Strategija koja se odnosila na iscrpljivanje protivničkih snaga nije pokazala učinkovitost zbog gerile koja je bilo kada i bilo gdje mogla odrediti mjesto borbe. Frustracije su dovele do sve većeg protivljenja ratu, a početni zahtjev bio je prekid bombardiranja.⁵⁵ Smatralo se kako Sjedinjene Američke Države ne mogu dobiti taj rat. Mnoge ljude zabrinjavao je broj poginulih koji je 1968. godine bio 40 000, a ranjenih je bilo oko 250 000. Vijetnamske žrtve bile su mnogo veće. Johnson je postao omražen među američkim stanovništvom te je njegova popularnost bila najniža ikad od svih predsjednika, a o tome svjedoči citat „LBJ, LBJ, koliko si djece danas ubio?“ koji se čuo diljem zemlje.⁵⁶ Već 1966. godine počele su ga pratiti neprijateljske javne demonstracije usmjerene protiv njega gdje god se pojavio. Američko je stanovništvo uspjelo te je Johnson naredio prestanak bombardiranja.⁵⁷

Richard Nixon izabran je za predsjednika nakon Lyndona Johnsona. Nixonova administracija morala je izvršiti težak zadatak, a to je izvlačenje SAD-a iz neuspješnog rata, no moralna uvjerenja Amerike i mogućnost realiziranja toga zadatka nisu bili u skladu. Zadatak koji je Nixon preuzeo otežavale su nepovoljne okolnosti u zemlji. Godine 1965. javnost je odobravala pobjedu protiv komunističke urote, no već 1967. taj se politički cilj smatrao promašenim i neprihvatljivim. Intelektualci su u jednom trenutku slavili naprednog predsjednika, a u drugom upućivali oštre optužbe protiv njegova nasljednika, za kojega se smatralo kako je željan ratovanja. Protivljenje ratu doseže vrhunac tijekom Nixonova mandata. Rasprave vođene u zemlji postajale su ogorčene i javno izrečene. Nixon je časno htio povući SAD iz Vijetnama s namjerom očuvanja kredibiliteta i dostojanstva svoje zemlje. S druge strane, vođe Mirovnog pokreta smatrali su kako je rat u Vijetnamu promašen potez, a ideju o časnom povlačenju smatrali su apsurdnom. Protivnici rata smatrali su kako je najbolje rješenje ono rješenje koje je Nixonova administracija smatrala ponižavajućim. Prema administraciji, Amerika je nakon rata

⁵⁵ Kissinger, Henry. *Diplomacija*, Golden marketing, Zagreb, 2000. str. 609

⁵⁶ Zinn, *Narodna povijest SAD-a*: str. 528

⁵⁷ *The Vietnam War: The Definitive Illustrated History*, DK Publishing, 2017. str. 83

trebala postići ulogu međunarodnog zaštitnika, no tu je ulogu Mirovni pokret smatrao drskom i izopačenom.⁵⁸

Nixon je bio upoznat s činjenicom da su obrazovani individualci zagovarali politiku koja bi, nakon nekog vremena, dovela do izdaje političkih saveznika i sloma američke politike. Žestoke prosvjede privilegiranih pojedinaca Nixon je shvaćao kao napad ideoloških neprijatelja te je smatrao da se time vijetnamsko pitanje pretvara u političku borbu. Krajem šezdesetih godina studentski prosvjedi proširili su se i na Francusku, Nizozemsku i Njemačku, no ni u jednoj od navedenih država stanje nije bilo toliko složeno kao u SAD-u. Nixon u to doba nije bio dovoljno siguran i čvrst da bi se odlučio na politički zaokret.⁵⁹

Amerikanci su od svoje vlade zahtijevali kraj rata bez kapitulacije SAD-a. Prema tome, Nixon je započeo „vijetnamizaciju“, odnosno korištenje američkih resursa u uništavanju Vietkonga i komunista što bi išlo u korist Južnom Vijetnamu jer bi se uspjeli samostalno obraniti. Smatrao je da se takvim rješenjem održava samopouzdanje SAD-a, Saigonu se daje prilika za razvitak, a Hanoi se daje prilika za pristanak na nagodbu. Umirivanje američke javnosti bilo je nužno, a to se postiglo pokazivanjem želje za pregovorima i povlačenjem američkih snaga. Henry Kissinger, državni tajnik za vrijeme administracije predsjednika Nixona, uputio je memorandum 10. rujna 1969. godine predsjedniku u kojemu se osvrnuo na rizične aspekte vijetnamizacije. U memorandumu je tvrdio kako će javnost izvršiti pritisak na Nixona ako vijetnamizacija potraje te da će se javnost priviknuti na povlačenje trupa ako što više postrojbi bude dolazilo kući, što znači da će se tražiti brojnija povlačenja. Nixon nije smatrao da treba odustati od svoje odluke jer ni jedna vladina organizacija nije predstavila drugi plan. Pripadnici vladine organizacije nisu smišljali planove iz razloga što su bili šokirani silnim demonstracijama što ih je spriječilo u povlađenju prema oštrijoj politici, a taj bi čin rezultirao jačim sukobom s američkom javnošću. Vjerovalo se da će jačanjem Saigona i slabljenjem Hanoia situacija biti zadovoljavajuće riješena. Amerikanci su težili kompromisu, a rasprave su se proširile diljem zemlje. Raspravljalo se o prestanku bombardiranja, obustavi neprijateljstva, roku za povlačenje američke vojske te o formiranju koalicijske vlade. Hanoi se htio nagoditi samo u trenucima kada se našao pod pritiskom uzrokovanim bombardiranjem i miniranjem sjevernovijetnamskih luka. Upravo je pribjegavanje pritiscima potaknulo stanovništvo na sve žešće kritike politike u zemlji. Nixon je započeo s pregovorima.⁶⁰

⁵⁸ Kissinger, *Diplomacija*: str. 622-623

⁵⁹ Kissinger, *Diplomacija*: str. 625

⁶⁰ Kissinger, *Diplomacija*: str. 629-632

1972. godine Sjeverni Vijetnam ponovno postaje meta bombardiranja. Razlog bombardiranja jest postizanje političko-diplomatskog učinka te iznuđivanje većih ustupaka na pregovorima u Parizu, no ta taktika nije uspjela.⁶¹ Mirovni pregovori u Parizu odvijali su se i pod tim uvjetima, no sporazum se konačno potpisao 27. siječnja 1973. godine. SAD okončale su miniranje teritorijalnih voda, luka i pristaništa Sjevernog Vijetnama te su prekinule svaku vojnu aktivnost svojih snaga. Zaraćene strane sporazumom su obvezane na prekid vatre te održavanje stabilnog i trajnog mira.⁶²

⁶¹ Kissinger, *Diplomacija*: str. 628

⁶² Skupina Autora, *Vojna Enciklopedija*, Svezak 10 (Tirani-Žužul), Izdanje redakcije vojne enciklopedije, Beograd, 1975. str. 493

10. ZAKLJUČAK

Vijetnamski rat trajao je 15 godina, a u tom periodu izvedeno je tisuće vojnih akcija, manjih ili većih razmjera. Vojnici su često bombardirali i uništavali krajolik, a broj žrtava neprestano je bio u porastu. Nije postojalo mjesto u Vijetnamu koje nije osjetilo strahote rata što je izazvalo oštre reakcije u SAD-u. Rat je u Sjedinjenim Američkim Državama izazvao ogromnu polemiku. Vijetnamski rat nazivan je i „Televizijskim ratom“ jer je prvi rat koji se mogao pratiti putem televizije čime je utjecao na javnost. Veliku su ulogu u tome imali mediji. Da nije bilo medija, ljudi ne bi saznali istinu. Generacije studenata znale su iskoristiti medije u svrhu provođenja svojih zahtjeva i ciljeva. Vijesti i slike napretka američke vojske tijekom rata ubrzo su utjecali na ljudsku savjest. Želje studenata bile su okončati rat te promijeniti društvo i društvenu zbilju iz korijena, no to nisu uspjeli. 1968. godina uistinu je godina koja je uzdrmala svijet. Većina studenata bila je sve svjesnija globalne situacije i globalnih problema što ih je navelo i na protivljenje ratu u Vijetnamu. Antiratni prosvjedi i danas ostaju zapamćeni kao jedna od najkontroverznijih tema u američkoj povijesti. Vjerovanje da je rat pogrešan i da se Sjedinjene Američke Države trebaju povući bilo je vrlo jako. Ljudi koji su podržavali rat, Jastrebovi, smatrali su kako prosvjednici ugrožavaju vladu. Prosvjedi su bili samo prosvjedi bez ikakvog utjecaja na rat, no ipak, studenti su žestoko davali do znanja kako rat u Vijetnamu treba prestati i da je svaki život jednako vrijedan. Bilo je slučajeva da su mladi prosvjednici bili ustrijeljeni od strane policije što je izazvalo žestoke reakcije ostalih sveučilišta, no i dalje su bili uporni u ostvarenju svoga cilja. Pokazali su mnogo empatije i volje za borbu protiv nemoguće pobjede i nepotrebnog rata. Glazba je, također, utjecala na buđenje svijesti u ljudi. Mnogi tadašnji glazbenici odvažili su se javno pjevati antiratne pjesme kako bi izrazili svoje nezadovoljstvo koje su tada osjećali mnogi ljudi uz njih. Vijetnamski rat primjer je Sjedinjenim Američkim Državama da ne mogu iz svega što naume izaći kao pobjednice.

11. LITERATURA

1. Amanović, Bojan. *Martin Luther King i borba za građanska prava Afroamerikanaca, Essehist* : časopis studenata povijesti i drugih društveno-humanističkih znanosti, Vol. 3 No. 3, 2011., <https://hrcak.srce.hr/184617>
2. Babić, Slavko. *Vijetnamski rat*. Diplomski rad. Osijek: Filozofski fakultet, 2011.
3. Calvocoressi, Peter. *Svjetska politika nakon 1945.*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2003.
4. Chomsky, Noah. *Mediji, propaganda i sistem*, Zagreb, 2002.
5. DK Publishing. *The Vietnam War: The Definitive Illustrated History*, Dorling Kindersley Limited, 2017.
6. *Encyclopedia, Doves and Hawks* <https://www.encyclopedia.com/history/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/doves-and-hawks> (zadnji posjet 30.6.2019.)
7. Encyclopedia Britannica, *Hippie Subculture*, <https://www.britannica.com/topic/hippie> (21. 7. 2019.)
8. Hosch, William L. *The Korean War and the Vietnam War: People, Politics, and Power (America at War)*, Britannica, 2009.
9. Issit, Micah L. *Hippies: A Guide to an American Subculture*, Greenwood Press, 2009.
10. Kissinger, Henry. *Diplomacija*, Golden marketing, Zagreb, 2000.
11. Kurlansky, Mark. *1968: The Year That Rocked the World*, Random House Trade Paperbacks, 2007.
12. Martin Luther King, *Beyond Vietnam: A Time to Break Silence*, Riverside Church, New York City, 1967.
13. Milstein, Jeffrey S. *Dynamics of the Vietnam War*, Ohio State University Press, Columbus, 1974.
14. Murray, Stuart. *Eyewitness Vietnam War*, DK Publishing, 2005.
15. Olson, James S. i Roberts, Randy. *Where the Domino Fell: America and Vietnam, 1945 to 1995.*, St. Martin's Press, New York, 1996.
16. Skupina Autora, *Vojna Enciklopedija*, Svezak 10 (Tirani-Žužul), Izdanje redakcije vojne enciklopedije, Beograd, 1975.
17. The World Book Encyclopedia, Scott Fetzer Company, 2015.
18. United States Foreign Policy: *History and resource guide: Protest Music of the Vietnam War*, <http://peacehistory-usfp.org/protest-music-vietnam-war/> (1.8. 2019.)
19. Westead, Odd Arne. *The Cold War: A World History*, Basic Books; 1 edition, 2017.

20. Zinn, Howard. *Narodna povijest SAD-a*, Ambrozija, Zagreb, 2012.